

PREZIDENT JAROSLAV HANÁK

V PRAZE DNE 1. PROSINCE 2021
Č.J.: GŘ/260/2021

Vážený pane místopředsedo, vážení členové Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace,

dovoluji si Vás za zástupce podnikatelské a odborné sféry informovat o aktuálním stavu uplatňování daňových odpočtů na výzkum a vývoj (VaV) dle zákona o daních z příjmů. Daňové odpočty na VaV hrají důležitou roli v systému podpory inovativních firem mnoha vyspělých zemí. V předešlých letech se Rada pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI) intenzivně podílela na aktivitách, kterých si nadále vážíme, jelikož přispívají ke zlepšení situace ve využívání tohoto nepřímého nástroje podpory. Abychom pomohli naplnit usnesení z 337. jednání RVVI v bodě A1) 5, zasíláme Vám jak naše vyhodnocení současného stavu, tak naše návrhy dalších možností pro zatraktivnění odpočtů.

Z posledních dat Českého statistického úřadu vyplývá, že se zatím nepodařil zastavit sestupný trend počtu firem využívajících daňové odpočty na VaV, ač celková výše podpory zaznamenala nového maxima. Bohužel kontroly finančních úřadů a pozornost firem jsou stále převážně zaměřeny na systém před legislativními úpravami. Navíc přístup a nároky finančních úřadů v řadě případů stále odrazují firmy v dalším uplatňování, kdy zejména vysoká administrativní zátěž převyšuje mnohé výhody samotných odpočtů. Ze zkušeností z praxe se domníváme, že navržené čtyři oblasti aktivit by mohly z daňových odpočtů pomoci učinit jeden ze silných pilířů systému podpory VaV v ČR.

Vážený pane místopředsedo, vážení členové RVVI, věřím, že je naší společnou snahou podpořit inovativní firmy ve výzkumu a vývoji jejich produktů a zajistit transformaci ekonomiky k vyšší přidané hodnotě. K tomu si Vás dovoluji požádat, abyste tomuto tématu věnovali pozornost a RVVI podpořila navržená opatření a podílela se na jejich realizaci.

S úctou

Příloha:

Pohled podnikatelské sféry na situaci v odpočtech na VaV

Vážený pan

Doc. Ing. Karel Havlíček, Ph.D., MBA.

místopředseda vlády ČR a místopředseda Rady pro výzkum, vývoj a inovace

Úřad vlády ČR

nábřeží Edvarda Beneše

118 01 Praha 1

Vážení členové Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace

Úřad vlády České republiky

nábř. E. Beneše 4

118 01 Praha 1

Základní zhodnocení aktuálního stavu uplatňování daňových odpočtů na výzkum a vývoj dle ZDP z pohledu zástupců podnikatelské a odborné sféry

Česká republika dlouhodobě deklaruje ambici zařadit se mezi tzv. silné inovátory Evropské unie a zařadit se mezi nejúspěšnější země. Bez výraznějšího výzkumu a vývoje v podnikatelské sféře těchto cílů není možné dosáhnout. Pro stimulaci inovačních aktivit firem je nezbytné výrazněji využít nástrojů, které jsou úspěšné a mezinárodně uplatňované. Mezi klíčové z nich patří daňové odpočty na výzkum a vývoj (VaV), které však v České republice zaznamenávají dlouhodobý propad zájmu mezi inovativními firmami. Pokud tedy vláda chce mít ekonomiku založenou na vyšší přidané hodnotě a pracovníky s vysokou mzdou, musí její podpůrné nástroje správně a efektivně fungovat. Vztah mezi VaV a ekonomickým růstem a přidanou hodnotou je empiricky prokázáný. Níže uvedené vyhodnocení postavení a využívání daňových odpočtů na VaV může nastupující vládě pomoci dát konkrétní směr bodům z jejího programového prohlášení, konkrétně o nezpochybnitelné podpoře VaV a daňové podpoře reinvestic do výzkumu. Pokud pojmy jako inovace v ČR či posun směrem k vyšší přidané hodnotě nemají být pouze prázdné fráze, je třeba ukázat konkrétními kroky zájem podporovat inovativní firmy a projekty.

Mezinárodní uplatnění daňových odpočtů na VaV a postavení ČR

Daňové pobídky a úlevy na VaV nabízí 22 zemí EU a 29 zemí OECD. Nejvyšší podíl nepřímé veřejné podpory VaV ve vztahu k HDP z vybraných zemí OECD byl dosažen ve Francii následované Velkou Británií a Rakouskem. Česká republika se nachází v polovině žebříčku zemí EU za Maďarskem. Při přepočtu na eura ušetřily v roce 2018 soukromé podniky v ČR díky daňové podpoře VaV sedmkrát méně než v sousedním Rakousku, jak uvádí Český statistický úřad (ČSÚ).

Stav využívání a vnímání odpočtů na VaV v ČR

Poslední data ČSÚ z dubna 2021 ukazují situaci za rok 2019, kdy se mohly projevit legislativní změny pouze velmi omezeně. Legislativní úpravy platí totiž až od dubna roku 2019, proto je pro jejich hodnocení brzy. Navíc se firmy teprve seznamovaly s novými podmínkami.

Z údajů ČSÚ vychází, že pokračoval sestupný trend počtu inovativních firem využívající daňové odpočty na VaV. Tento údaj vypovídá o využívání a „oblíbenosti“ tohoto nepřímého nástroje státu v podpoře VaV. Propad v roce 2019 nastal úplně u všech kategorií jak dle velikosti, tak vlastnictví. Od roku 2015 poklesl počet o 366 na 940 soukromých podniků a meziroční změna představuje o 100 podniků méně. Naopak výše nepřímé podpory VaV opět zaznamenala rekord. Uplatněný odečet výdajů na realizaci projektů VaV z daně z příjmu soukromých firem dosáhl hodnoty 14,4 mld. Kč. Při 19% sazbě daně právnických osob tak firmy ušetřily 2,7 mld. Kč. Nepřímá podpora tvoří jednu třetinu celkové veřejné podpory na VaV ve firmách.

Význam veřejné podpory potvrzují také výsledky květnového průzkumu Svazu průmyslu a dopravy ČR mezi více než 150 průmyslovými firmami. Skoro polovina z těch, které investují do VaV, připustila, že bez veřejné podpory by dělaly méně vlastního VaV. Fungování nepřímé podpory ve formě daňových odpočtů na VaV pak oznamkovaly podniky horší trojkou.

Aktuální konkrétní obavy firem a problémy při využití daňových odpočtů na VaV

Firmy provádějící výzkum a vývoj se při využívání nepřímé daňové podpory rozhodují zejména na základě své zkušenosti nebo svého okolí. Panuje velká setrvačnost historických zkušeností a nálady v souvislosti s posledními roky. Kontroly finančních úřadů jsou stále zaměřeny na projekty řídicí se starou legislativou, kde se přístup finanční správy často příliš nezměnil. Firmy, které narazily na problematický přístup FÚ, zmiňují negativní chování FÚ při kontrolách, snahu FÚ o krácení podpory či nekvalitu kontrolorů. Mnoho firem tak vyhodnocuje další uplatňování. Většina podnikatelů, kteří v minulosti přestali odpočty využívat, se k nim při současné atmosféře nechce vracet. Nový systém firmy hodnotí pozitivněji, ale nové kontroly se ještě na něj nezaměřily.

S uplatňováním odpočtů na VaV je spojena navíc vysoká administrativa, která firmám odčerpává finanční a odborné kapacity. Vzhledem k časté délce kontrol 2 až 3 roky spojených s množstvím dokazování si při něm firmy stěžují na zbytečně vysoké zapojení vysoce kvalifikovaných zaměstnanců, jejichž primárním posláním má být samotný výzkum a vývoj a tedy tvorba přidané hodnoty. Lépe jsou na tom firmy využívající externí poradenství, což si však mohou dovolit zejména větší a kapitálově silnější firmy.

Návrhy na větší využití daňových odpočtů na VaV a podporu inovativních firem

1. Nová vláda, zejména za podpory ministryně pro VVI a ministra financí, a finanční správa by měly jasně deklarovat podporu daňovým odpočtům na výzkum a vývoj s očekáváním navýšení počtu inovativních subjektů, které tuto nepřímou podporu využívají. S tímto záměrem by měl být dán jasný pokyn ze strany nejvyššího vedení MF a GŘŘ a zároveň vedeny postupy a jednotné školení pracovníků finanční správy. Systém by měl vést k transparentnímu a jednotnému systému a motivovat firmy k vyšším investicím do VaV. Stát musí dát firmám jasný silný signál, že tento nástroj mohou bez obav využívat. Stát by měl stanovit daňový odpočet jako klíčový nástroj plnění růstu podílu výdajů na VaV v ČR na HDP. K větší transparentnosti a důvěře může přispět pravidelné zveřejňování statistik finanční správou o minulých i současných kontrolách, odvoláních či soudních sporech vztahujících se k daňovým odpočtům na VaV.
2. Rada pro výzkum, vývoj a inovace by měla uspořádat opět konferenci k daňovým odpočtům na VaV za účasti zástupců všech stakeholderů, tedy finanční správy, podnikatelů, politiků, soudců či poradenských společností. Účelem by měla být diskuse nad postavením daňových odpočtů v celém systému podpory VaV a jejich přínosu pro podporu inovativních projektů, větší osvěta tohoto nepřímého nástroje, prezentace konkrétních inovativních projektů firem, správné postupy a řešení nejasností, s kterými se jednotliví zástupci potýkají, či možnosti další úpravy odpočtů, aby české prostředí bylo pro inovativní firmy více atraktivní v rámci EU a nehrozil odliv tvorby přidané hodnoty do jiných zemí.
3. Ke snížení administrativní náročnosti je třeba vést odbornou diskusi nad způsobem evidence výdajů či změn, kdy možným způsobem řešení mohou být např. výdajové paušály méně významných položek.
4. Finanční úřady by měly hrát větší konzultační roli pro dotazy poplatníků, a to nejen v oblasti daňových odpočtů na VaV. Je třeba zajistit příznivější průběh kontrol, které administrativními náklady a věnovaným časem nebudou představovat významnou zátěž pro firmy a nebudou pro ně odrazující. Finanční správa by mohla poskytovat i individuální konzultace pro správné nastavení procesů firem.